

શ્રી સ્વરજ્ઞાન.

સંતોના જુના ગ્રંથો—

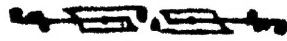
ઉપરથી

સંગ્રહકર્તા તથા પ્રકાશક,

સ્વામી પરમાનંદજી કાયમપંથી,

મુ. ફાટા પોસ્ટ બેંગ્લોર,

તા. સંખેડા (અરોડા સ્ટેટ)

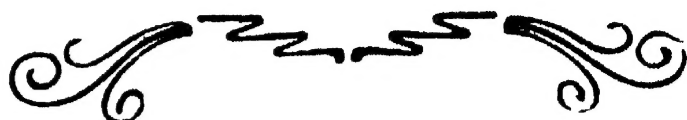
પ્રત ૧૦૦૦] ઇ. સ. ૧૯૨૯ [આવૃત્તિ ૧લી

મુદ્રય સહઉપયોગ.

૧૪૮૦૫

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ
સમઢાવાદ
ગુજરાતી કોપીરાઈટ સંઢિત

આ પુસ્તક મળવાના ઢેકાણું:-

૧—પા. બાપુભાઈ રામદાસ,

મુઢ ગુડીચા

તા. સંખેડા (બરોડા સ્ટેટ)

૨—પા. છીતાભાઈ લલ્લુભાઈ ભગત,

મુઢ સીકોદરા

પો. કોસીદ્રા, તા. સંખેડા

(બરોડા સ્ટેટ)

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગૂજરાતી કોપીરાઇટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૪૮૦૫ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ સ્વરૂપ

વિગમ

ॐ પરિબ્રહ્મ કવલયાય નમઃ

શ્રી સ્વર જ્ઞાન.

(ચોપાઇ.)

પરમ ગુરૂંકે શીર પદ શીર નાઈ, જ્ઞાન શરોદાકો કહું ગાઈ;
જાકુ સુરકો જ્ઞાન ના હોઈ, પશુ સમાન મનુષ્ય હે સોઈ. ॥૧॥
જો નરને સુર જ્ઞાન ન જાન્યાં, સો પંડીત હે મૂઢ સમાના;
જો સ્વર જ્ઞાન જાને ન જોગી, ઓર જીવ સમ સો ભવ રોગી. ॥૨॥
જોતીષ વૈદક વિદ્યા માંહી, બીન સ્વર સીધી કછુ નાંહી;
બ્રહ્મા આદીક દેવહી જેતે, હે સ્વર જ્ઞાન પરાયણુ તે તે. ॥૩॥
જો નરકું હોવં સ્વર જ્ઞાના, સો નર કહીએ દેવ સમાના;
જો સુર સાથે સુરત લગાઈ, જ્ઞાન ત્રીકાલ હોત હે તાઈ. ॥૪॥
દુરકી દેખે દુરકી પેખે, ચૌદ લોકકી મનકી પેખે;
જો નર સાથે અપની સાસા, સો નર દેખે અજબ તમાસા. ॥૫॥

(દોહા.)

નાભી સ્થાનક કુંડળી, શક્તિ ભુજંગાકાર,
બાંધી નાડી તાહીમેં, હે બહોતેર હજાર. ॥૧॥
દસ નાડી તાહીમેં બડી, તામેં બડી હે ત્રીન;
ઈંગલા પીંગલા સુક્ષ્મણુ, જાને જોગ પ્રવીણુ. ॥૨॥

સકાર સાસા પ્રવેસમાં, નીકસત હોત હકાર;
 શક્તિ રૂપ હે સકાર, શંભુ રૂપ હે હકાર. ॥૩૥
 શક્તિ રૂપ હે ચંદ્રમા, વામ નાડીમાં વાસ;
 શંભુ રૂપી સુરજ હે દક્ષણ નાડી વાસ. ॥૪૥
 મધ્ય નાડી હે સુક્ષ્મણ, તામે પાવકે વાસ;
 તાકું કહીએ શુક્ષ્મણ, સ્વાસ વહે હો પાસ. ॥૫૥
 પંચ કળા એક એકમેં, કેમ કેમ કરે પ્રકાશ;
 પૃથ્વી જળ અરૂ તેજ હે, વાયુ ઓર આકાશ. ॥૬૥
 પૃથ્વી વહે સુ મધ્યમાં, સુધી ગાઠી ધાર;
 પીત ઝરની ચોકેન હે, પ્રમાંન આંગુલ બાર. ॥૭૥
 મીસ્ટ સ્વાદ ધીરજ હીયે, સાત્વીક વરતી હોય;
 તુષ્ટી રહે મનને વીષે, એ ગુણ પૃથ્વી કે જોય. ॥૮૥
 નીચેકો પાની વહે, ધવળ ધનુસ આકાર;
 સોડસ આંગુલ માપ હે, સ્વાદ મધુરા સાર. ॥૯૥
 મન વરતે આનંદમાં, ચહે ભલા કછુ ભોગ;
 નાભી લઘુ રાગ લે, ગુણ સાત્વીક સંજોગ. ॥૧૦૥
 અગ્ની તત્વ ઉંચા ચલે, ત્રીકોણ રાતો રંગ;
 ચલે એ આંગુલ ચારમાં, ગુણ તામસ મન સંગ. ॥૧૧૥
 આતસ નિંદ્રા અંગમાં, કોસેસ યુક્ત રહે ચીત;
 તીક્ષ્ણ બકા સ્વાદ હે, એ અગ્ની કી રીત. ॥૧૨૥
 વાયુ તત્વ તીરછા વહે, આંગુલ અષ્ટ પરમાણુ;

હુરા રંગ ખટકોણ હે, ગુણ રાજસ સો જાન ॥૧૩॥
 અપલ ચીત વરતી રહે, સ્વાદ અરપરા હોય;
 યું છલું વાયું ચલે, યહ નીચે કરી જોય. ॥૧૪॥
 ચાર તત્વકે સંઘમાં, ચલે તત્વ આકાશ;
 ધુમર ખરનહે સુન્યશા, ખાહિર નાંહી પરકાસ. ॥૧૫॥
 ફીકા જાકા સ્વાદ હે, આંગુલ માપ ના હોય;
 સ્વભાવ હોયે વીસમૃતી, એહી લક્ષણ નલ જોય. ॥૧૬॥
 એક એક ઘટીકા લગે, વહે એક એક ફેર;
 સાંઠ ઘડી દીન રેનમાં, આવત ખાર ખાર ખડેર. ॥૧૭॥
 પૃથ્વી ખલ પચાસ પલ, જલ ખલ પલ ચાલીશ;
 તેજનકો ખલ ત્રીસ પલ, વાયુ ખલ પલ બીસ. ॥૧૮॥
 દસ પલ ખલ આકાસકો, રહે સુક્ષ્મણા માંહી;
 ઘરે ધ્યાન પરિગ્રહકો, ઓર કષ્ટ કરનાં નાંહી. ॥૧૯॥
 એહી વિધી પાંચુ તત્વ કો, કુલ ખલકો અનુમાન;
 સકલ ગુણગુણ કામમે, જાને સુરતે જાન. ॥૨૦॥
 પૃથ્વી જલ ગુણ તત્વ હે, તેજ મીથ દલ હોય;
 હાની ઓર મૃત્યુ કરે, નલ પુની માડત હોય. ॥૨૧॥
 પૃથ્વી લાલ દીનમે કરે, નીસા લાલ હોય નીર;
 હાંની અગ્ની વાયુમાં, નલમે જાય શરીર. ॥૨૨॥
 પૃથ્વી લાલ હોય પુરવમે, જલમે દક્ષણ વાસ;
 તેજ તત્વ પાંચમ દીશા, વાયુ ઉત્તર ખાસ ॥૨૩॥

શુન્ય રહત સળ ડોનમેં, જાને સુરકે વેત;
 સુરમે લાલ અલાલકી, દીસા ભેદ કહી દેત. ॥૨૪॥
 પૃથ્વી ચીંતા મૂળકી, જલ વાયુમે જીવ;
 ધાતુ ચીંતા તેજમાં, સુન્ય સુન્ય સદૈવ. ॥૨૫॥
 ચંદ્રવાર જલતત્વ હે, કારજ સીધી કરનાર;
 બુધવારે ધરતી ભલી, વાયુતત્વ ગુરૂ સાર. ॥૨૬॥
 તેજતત્વ બ્રહ્માવારમે, સીધી કરે સળ કાંમ;
 તત્વ ચાર ચહુ વારમેં, જે નાડી વહેં વામ. ॥૨૭॥
 અગ્નીતત્વ રવીમેં ભલો, વાયુ મંગલ હોય;
 સનીવાર આકાશમેં, નાડી દક્ષિણ જોય. ॥૨૮॥
 વામ સુરજ ચોર દાહીના, કહે તત્વ અરૂ વાર;
 તામે જે કારજ કરે, હોય સીધી નીરધાર. ॥૨૯॥
 જંગમમે પૃથ્વી વશે, વરુણ ચરણમેં વાસ;
 વાયુતત્વ રહે ઉદરમેં, ચરણમેં તેજ નીવાસ ॥૩૦॥
 નભકા વાસા સીસમેં, સુનો સતીજી વાત;
 કરે જોધ જોહી તત્વમેં, તેહી તેહી અંગે ધાત ॥૩૧॥

(ધતીશ્રી પંચતત્વ વીચાર)

અથ નાડી વીચાર.

શુકલ પક્ષ હે ચંદ્રકો, કૃષ્ણ પક્ષમેં ભાન;
 પરવા આદી લેયકે, તીન તીન દીન જાન ॥૧॥
 પરવા તે પુની તેજહું, ચંદ્ર નાડી હે સાર;
 ફેર સુરજ ફેર ચંદ્રમા, ઉજવલ પક્ષ વીચાર ॥૨॥

કૃપણ પક્ષકી આદીમેં, તીન દીન લે ભાંન;
 ફેર ચંદા ફેર ભાંનહે, તીન તીન દીન જાંન ॥૩॥
 ચંદ્ર તીથીમેં સુરજ વહે, સુરજ દીનમેં ચંદ્ર;
 અશુભ કરે હાંની કરે, મન ઉદયેગી ચંદ્ર ॥૪॥
 નીકો નીજ નીજ ઉદયમેં, ઉલટે ઉલટા હોય;
 તાતે દોનું પક્ષમેં, જન કરીકે જોય ॥૫॥
 ચંદ્રમી વારે રાત્રીમેં, દીને દીવાકર વાર;
 એ અભ્યાસ સદા કરે, સો જોગી નીરધાર ॥૬॥
 અલંકાર ભુખન વસન, યાત્ર કામ વીવાહ;
 પ્રવેશ ઓર શુભ કામમેં, ચડીએ ચંદ્ર પ્રવાહ ॥૭॥
 હૃત, યુધ, વીચહ સમે, મૈથુન ભોજન અસ્નાંન;
 ભય ભંગ વહેવારમાં, ચલના ચડીએ ભાંન ॥૮॥
 હર યુધમે જય કરે, ચંદા વહેતા હોય;
 સમીપ યુધમે જય, સુરજમેં જોય ॥૯॥
 જાત્રા ઓર વિદેસમે, જો કાઈ ધરતે જાય;
 જેહી નાહી વહે આપકી, સો પગ પ્રથમ ઉઠાય. ॥૧૦॥
 ચંદા સમ પગ દીજીએ, વીસમ પગ દે સુર;
 જાત્રા આદી વીદેસમાં, પાવે સુખ ભરપુર. ॥૧૧॥
 ચંદા દીજે ચારણ, સુરજ સુરજ પાંચ ડગ જાય;
 જાત્રા ઓર બીદેસમાં, મન ચીંત્યાવા ફલ પાય. ॥૧૨॥
 સુરજ વહેતે ચાત્રીએ, પુરવ ઉતર દેસ;

દક્ષીણ પશ્ચિમ દેસમેં, સસીમાં ચલે નરેશ. ॥૧૩૯॥
 નાડી ચાલે ચંદ્રકી, પુરવ ઉતર દેસ;
 હાની મૃત્યુ ભય કરે, કહી સરોદે ગાય. ॥૧૪૦॥
 સુરજ સુરજમેં કોઈ નર, દક્ષણ પશ્ચિમ જાય;
 ચોર મીલે શત્રુ મીલે, કારજ સીધી નવ થાય. ॥૧૪૧॥
 વિવાદ ઝઘડા જુધમેં, ચંદા વહેતા હોય;
 પુરવ ઉતર પુઠ્ય દે, કરે ખેલ જો કોય. ॥૧૪૨॥
 દક્ષણ પશ્ચિમ પુઠ્ય દે, જો વહેતા હોય ભાંન;
 હુત જુધાં, અરૂ વાદમાં, જીત સહી સુજાંન. ॥૧૪૩॥
 પુરણ ગ્રહ પદ ચંદ્રકો, ઉંધે વામ સનમુખ;
 સજ્જનકુ તાંહાં રાખીયે, દુરીજન દેવે દુઃખ. ॥૧૪૪॥
 નીચા પીછા દાહીના, પુરણ ગ્રહ ગ્રહ રાજ;
 સજ્જનકુ તાંહાં રાખીએ, દુરીજન કરે અકાજ. ॥૧૪૫॥
 વાઘ સરપ વીંછું ચોરકું, રાખો રીતે પાસ;
 કોપ કરી આવે પુની, કરી શકે નહિ ત્રાસ. ॥૧૪૬॥
 ગુરૂ બંધુ નૃપ પુત્ર પુની, જો હીત કરતા હોઈ;
 પુરન આંગે લીજીએ, સુખદાયક સખ કોઈ. ॥૧૪૭॥
 શત્રુ હોયે આપકો, રાખો રીતી પાસ;
 સો નીશ્ચે હારી રહે, આપહી પાવે નાશ. ॥૧૪૮॥
 આંગે રાખે શુન્ય ગ્રહ, કરે પુરનમેં દ્રષ્ટ;
 શુન્ય સ્થાન શત્રુ રહે, નીશ્ચે પાવે નષ્ટ. ॥૧૪૯॥

જોધ પશ્ચિમ દોનું કરે, કહે કાંનકી હે જીત;
 પહેલા જીતે પરનમેં, જીતે દુજી રીત. ॥૨૪॥
 ચંદા ચોર વિખકુ હરે, બહા વસ રવી માંહ્ય;
 મોક્ષ કામમાં સુદમણા, ચોર ન કીજે કાંઈ. ॥૨૫॥
 સુરજમેં લોજન કરે, નારી વસકો કરમ;
 સયન કરે સો સુરજમેં, પંડીત જાને મરમ. ॥૨૬॥
 સો કરતા જવર આરતીમેં, વીખ મૂરછાત્રી હોય;
 બોધ કરે જો સજનકુ, ચંદ ચલાવે સોય. ॥૨૭॥
 પ્રછક પુરણ નાડીમેં, કરે શુભાશુભ કાંમ;
 તાકી સીધી જાણીએ, શુન્ય શુન્ય તમામ. ॥૨૮॥
 પ્રછક આવે શુન્યસે, ખેઠે પુરણ પાસ;
 તાકી સીધી જાણીએ, શુન્યે કાજ વીનાશ. ॥૨૯॥
 પ્રવેસ હોવે શ્વાસકા, પ્રછક પુછે ખાત;
 તાકી સીધી જાણીએ, નીકસી નીષ્ટ ફૂલ જાત. ॥૩૦॥
 પ્રછક પુછે સુરજમેં, વીસમ વરણ જો હોય;
 સમ અક્ષર હોય ચંદ્ર મેં, કારજ સીધી સોય. ॥૩૧॥
 વિપરીત જો અક્ષર મીલે, વીપ્રીત હોવે સ્વાસ;
 તાકું એસો લાખીએ, કારજ હોવે નાસ. ॥૩૨॥
 ગુર શુક બુધ ચંદ્રમાં, વામ નાડી કે વાર;
 મંગલ શની રવી હે લલા, હોય સુરજ ચાર ॥૩૩॥
 મેસ કકે તુલા મકર, હે ચાર લગ્ન ચાર એહ;

સુરજ નાડીમેં ભલે, કરે કામા શુભ જેહ. ॥૩૪॥
 વૃળ સીંહ વૃશ્ચક ભલે, કુંભ સહીત સ્થિર ચાર;
 સ્થીર કારજ સીધી કરે, ચંદ્ર જોગકી લાહાર. ॥૩૫॥
 મીન મીથુન ધન્ય કન્યકા, એ કહીએ ફી સભાવ;
 તાકી નાડી સુક્ષ્મણુ, જાંઠો મંત્ર પ્રભાવ. ॥૩૬॥
 તીથી વાર અક્ષર મીલે, લગ્ન નાડીકે સંધ,
 તત્વ મીલે તાડીમેં, તો અતી ભલા પ્રસંગ. ॥૩૭॥

(ચોપાઈ)

સ્થીર કારજ જગમાંહે જે તે, ચંદ્ર જોગમેં કરીએ તે તે;
 અન ધનાદી સંગ્રહ જેહી, ચંદ્ર જોગમેં કરના તેહી. ॥૧॥
 પાપી કુપ સરોવર ખાસા, ગામ ખસાવે ધરમે વાસા;
 ભાગ ખળીયા ધાંમ ખનાવે, ખેતી વણુજ વિદ્યા શીખાવે. ॥૨॥
 વિવાહ તીરથ દાંત જો કરહી, વસ્ત્રાઆભુષણુ જો વપુ ધરહી;
 દીક્ષા મંત્ર યોગ આરાધે, દેવ ઉપાસન સાંધન સાધે ॥૩॥
 દીવ્ય રશાયન આપધ ફીજે, વીદ્યા અભ્યાસ ગ્રંથ લખી લીજે;
 રાજ્યાસન પર ખેસે રાજા, ચોર અનેક હોય સ્થિર કાજા. ॥૪॥
 સૌ સખ ચંદ્ર જોગમાં ફીજે, તીરથ વૃત્ત દાન જો દીજે;
 દેવ પ્રતિષ્ઠા આદી જેહી, ચંદ્ર જોગમેં કરના તેહી. ॥૫॥

(દોહા.) સુરજ નાડીકે કામ.

મારન મેહુન વસી કરન, ઉઘાટન ચોર દવેસ;
 આકષણુ ચોર પ્રેરણુ, ખાંધે સહુસી નરેસ. ॥૧॥

મૃગીયા હૃત વિવાદ પુની, મંત્ર તંત્ર અભ્યાસ;
 દેવી ભૂત ઉપાસના, કરે રીપુકો નાશ. ॥૨॥
 દ્રષ્ટ મુખ વીસ હરનકુ, ઝાડા દેવે કાઠ;
 રોગ હરન ઔષધ ભળે, સુખ પાવે નર સાધ. ॥૩॥
 તરવો નદી અમુદ્રમેં, મૈથુન ભોજન સ્નાન;
 કુર કામ જેતે કરે, લીજે નાડી ભાન. ॥૪॥
 બુધ કરે જે સુરજમેં, સો જીતે નર રાજ;
 જળહી આવે શુક્મણા, કછુ ના કીજે કાજ. ॥૫॥
 ચુદ્ધ કરનકું જે ચઢે, કાઠક શુક્મણા માંચ;
 સો નહિં આવે જીવતા, પામે નાસ સંસે નાથ. ॥૬॥
 જે વહિતી હોય શુક્મણા, કછુ ન કીજે કાજ;
 ધ્યાન ધરે પરિગ્રહકો, સાચ પાવે સુખ સાજ. ॥૭॥

(અથ પ્રશ્ન.)

પૃથ્વી જલ હો તત્ત્વમેં, હોય લાલ ભરપુર;
 હાંની અગ્નિ વાયુમેં, નભમેં નીળે દેવ પુર. ॥૮॥
 પૃથ્વી લાલ વીરસે તુરત, લાલ જળમાં હોંચ;
 હાંની અગ્નિ વાયુમેં, નભમેં રૂણ નહિં કોચ. ॥૯॥
 પ્રછક પુછે આપકે, દૃષ્ટી હંચી હોય;
 તાકુ ચીંતા જીવકી, પરખી લીજે સોચ. ॥૧૦॥
 ચીંત્તા કહીએ મૂલકી, દૃષ્ટ ભુમીપેં હોય;
 સમ દૃષ્ટિ હોય તાયકી, ધાતુ ચીંતા સોચ. ॥૧૧॥

પૃથ્વી તત્વે કામ સ્થીર, જલ માંહે ચલ કામ;
 મારણ મોહન ઉચ્ચાતન, પવન તેજ માંહી સંગ્રામ. ॥૧૨॥
 જોગ ધ્યાન આકાશમાં, ઈશ્વર ચીતવન એક;
 ભંગ હોય વાયુમેં, સમજી થોડો વિવેક ॥૧૩॥

(અથ ગર્ભ પ્રશ્ન.)

પૃથ્વી જલ દો તત્વે, કહો ગર્ભકી વાત;
 પુત્ર જાનીએ ગર્ભમેં, તેજ માંહી ગર્ભપાત ॥૧૪॥
 કન્યા કહીએ વાયુમેં, નલમેં વીઢળ હોય;
 કન્યા કહીએ શુન્ય મેં, પુત્ર પુરનમેં જોય ॥૧૫॥
 જુગલ સાસમેં યુગલ સુત, સંક્રમમે હોય પાત;
 એહી વિધી પાંચુ તત્વમેં, કહી ગર્ભકી વાત ॥૧૬॥
 નાડી ચાલે સુરજકી, નર દેવે રતુદાન;
 ગર્ભ રહેજો તા સમે, પુત્ર હોય ગુણવાન ॥૧૭॥
 લેતે શ્વાસે ગર્ભમેં, બીંદુ પડે જોહી વાર;
 સુરજ વહેતા હોય તો, સુંદર હોય કુમાર ॥૧૮॥
 પડે બીંદુ જો ગર્ભમેં, ચંદ્ર નાડીકે માંય;
 પુત્રી ઉપજે ગર્ભમેં, યામે સંસે નાંય ॥૧૯॥
 બીંદુ પડે જો ગર્ભમેં, સાસા બાહર જાય;
 ગર્ભ રહે તાહીકો, કહી સરોદો ગાય ॥૨૦॥
 પડતા સાસા શરીરમેં, પડે ગર્ભમેં બીંદુ;
 ગર્ભ ધરે તબ સુંદરી, ઉપજે પરમ આનંદ ॥૨૧॥

લેતે શ્વાસે ગર્ભકો, બાળક જીવે બહોત;
 નીકસત સાસા ગર્ભકો, જલદી પાવે મોત ॥૨૨૥॥
 સુરજ હોવે પુરુષકો, હોય નારીકો ચંદ;
 ગર્ભ રહે જો તાસમેં, હોય પુત્ર સુખ કંદ ॥૨૨૬॥
 પુત્રી ઉપજે ચંદ્રમેં, હોય સુરજમેં પુત્ર;
 લેતે શ્વાસે જો રહે, સો રાખે ઘર સુત્ર ॥૨૨૭॥
 વાયુતત્વ સુર દાહીને, ગર્ભ ધરે જો નાર;
 પુત્ર હોય ભટકત કીરે, કાસદકો સરદાર. ॥૨૨૮॥
 અગ્નિતત્વ કે ગર્ભકો, પુત્ર તુરત મર જાય;
 ગર્ભપાત હો નારીકો, દીનો ભેદ બતાય. ॥૨૨૯॥
 પૃથ્વીતત્વ સુરદાહીને, હોય પુત્ર ગુણવંત;
 ધનવંતા સો જાણીયે, ઓર શરીર રૂપવંત ॥૨૩૦॥
 પુત્ર હોય જલતત્વકો, તાકી બુદ્ધિ વિશાલ;
 રૂપ ગુન ધનવંત સો, માત પીતા પ્રતીપાલ. ॥૨૩૧॥
 ગર્ભ ધરે જો સુંદરી, વહે તત્વ આકાશ;
 મુંગા બહિરા પાંગુલા, સીંચાહી પાવે નાશ. ॥૨૩૨॥

અથ રોગીકો પ્રશ્ન—(દુહા.)

પુરવજ વેહે જો ચંદ્રમા, પુછે સુરજ પાસ;
 તાકુ એસો ભાખીએ, હોય રોગીકો નાશ. ॥૧॥
 ગ્રમ અક્ષર હોય પ્રશ્નકા, ચંદ નાડીકે માંય,
 રોગી હોવે જીવતા, એમાં શંસે નાય. ॥૨॥

સુરજ હોવે ચાલતા, પુછવા આવે પાસ;
 સમ અક્ષર હોય પ્રશ્નકા, કહીએ તાકો નાશ. ॥૩॥
 એકી અક્ષર ને મીલે, સુરજ નાહી માંચ;
 પુરણ ધરમમેં ને રહે, રોગી ન મરે કાંચ. ॥૪॥
 પ્રછક પુછે શુન્યમે, વીપરીત અક્ષર હોય:
 મીલે વૈદ સત રોગીકું, તોહુ ન જીવે સોચ. ॥૫॥
 જખહી ચલે શુદ્ધમણા, કહે રોગીકો આચ:
 સો રોગી જીવે નહી, ને શીવ હોય સહાય. ॥૬॥

અથ પરદેશીકા પ્રશ્ન.

પરદેશીકા પ્રશ્ન પુછે, પૃથ્વીતત્વમે કોચ,
 એઠો હે મુકામમે, કુશળ કહીએ સોચ, ॥૧॥
 ને પુછે જલતત્વમેં, પરદેશીકી જાત,
 સુતા કહીએ સેજમેં, કીડામે કુશલાત. ॥૨॥
 પુછે વાયુતત્વમેં, પરદેશીકી જાત;
 ચલતા કહીએ પંથમેં, તુરત મીલે ગો માત. ॥૩॥
 પુછે અગ્નિતત્વમેં, પરદેશીકો ભાવ;
 રોગી કહીએ તાહીકું, સીત કંચ ઓર તાવ. ॥૪॥
 પુછે પ્રછક આપકે, તત્વ હોય આકાશ;
 તો પરદેશી મર ગયા, નહિ આવનકી આશ. ॥૫॥

ચૈત્ર માસકો ફલ—(દોહા.)

ચૈત્ર માસ એઠે જમે, પરવા કે દીન;
 પ્રાતઃ સાસામાંહી દેખીયે, ને ને તત્વ વહાત. ॥૧॥

જલ પૃથ્વી હોય ચંદ્રમે, તોતો અતી આનંદ હોય;
 વરસે મેઘ પરજા સુખી, રાજા સુખ જોય; ॥૨૧॥
 અગની વાયુ જો દો વહે, સુરજ નાડી કે માહાંય;
 અદ્ય વૃષ્ટિ પ્રજા દુઃખી, રાજા સુખ નાય. ॥૨૩॥
 પરવા કે દીન જો કળી, હોય સુકમણા સ્વાસ;
 કાલ પરે સખ દેસમાં, હોય આપ વીનાસ. ॥૨૪॥

(દુહો.)

મેસ મીથુન ઓર શહીં તુલા, ધન ઓર કુંભ;
 પ્રમાન ખટ સકાંતીકે સમે, ચહીએ નાડી ભાન ॥૨૫॥
 લાલ હોય સો માસમે, સુરજ વહેતા હોય;
 અંગ રહે આરોગ્યતા, શત્રુ ન ગાંજે કોય. ॥૨૬॥
 વરખ કકે કન્યા કહે, અર મકર ઓર મીન;
 જો નાડી હોય ચંદ્રકી, તો સુખ લહે પ્રવીન. ॥૨૭॥
 ચંદ્ર હોય સકાંત સમે, લહે લાલ સો માસ;
 વીપરીત નાડી જો વહે, તો દુઃખ હોય પ્રકાશ. ॥૨૮॥

(મેસકો રસ.)

અથ આવે સુરજ મેસ પર, પૃથ્વી વહેતી હોય;
 ખરસે મેઘ પરજા સુખી, રાજા સુખીયો જોય. ॥૨૯॥
 જો આવે જલતત્વમે, મેસ ! રાસી પ્રમાન;
 વરસે મેઘ પ્રજા સુખી, રાજા સુખી નીધાન ॥૩૦॥
 હોવે સુરજ મેસકો, વાયુતત્વ જો હોય;
 અર્ધકાલ પ્રજા દુઃખી, ઓર રોગ લય હોય. ॥૩૧॥

આવે સુરજ મેસ પર, અગ્નીતત્વ બહાય;
 દેસ લાંગ પરબ દુઃખી, સમય ભ્રષ્ટ હોય બાય ॥૧૨॥
 આવે સુરજ મેસકુ, બહે તત્વ આકાશ;
 કાલ પરે સખ દેસમે, હોય લોકકો નાસ ॥૧૩॥

અથ સાધન છંદ ચોપાઇ.

જો સુર સાધે સકલ કલાકો, વૈરીકો બલ ભાગે,
 ચાર ન લાગે સરપ ન લાગે, ભુત પ્રેત ડરી ભાગે;
 વાઘ સીંહ શ્વાન હરતીકો, તાકુ ડર નહિ કોઈ,
 જંત્ર મંત્ર ચોર તંત્ર ન ચલે, મૂઠ ચોટ નહિ કોઈ ॥૧॥
 દિવસ માંહી ચંદ્ર ચલાવે, રેન ચલાવે ભાંતુ,
 કરે નીરંતર સાધન, યેસા સો યોગી પરમાનું;
 ચંદ્ર ચલે તખ જલકુ પીવે, ભોજન સુરજ માંહી,
 ચંદા માંહી કરે લઘુ શંકા, દીસા સુરજ મે બાંહી ॥૨॥
 બ્રહ્મચારી નીમીત આહારી, વીશય વાસના ત્યાગી,
 શ્વાસા માંહી સુરત પાંહાવે, મનકી સહમ રૂપ અનુરાગી;
 શુદ્ધ ઉપરે લીંગ હી નીચે, યોની સ્થાનક કહીએ,
 વાંમ ચરણકી એડી લગાવે, મૂલ બંધસો કહીએ ॥૩॥
 દક્ષણ એડી ધરે પેઠ પર, મૂલ બંધ યું કીજે,
 સ્ત્રીધાસન દ્રઢ કરી સ્થંભ, સમ નાસાચએ ચીત દેજે,
 પારક કુંભક રેચક પારક, વારંમવાર યું કરના;
 ચારચાર અભ્યાસ રેન દીન, પંચ ઘડી દ્યું કરના ॥૪॥

ત્રીન માસ પ્રાણાયામ સાધે, ચંદ્ર સુરજ સમદોઈ,
 સુધ હોય ચું સકલ નાદી ગણુ, અજંપા સાધે સોઈ;
 ખટસેં ચોર હજારહજાર, એકવીસ હોત રેન દીન માંહી;
 કમલ કમલ પર સુરતા, ધરકે ગીણે જાય મનમાંહી ॥૫॥
 શુધ સાંભળી મુદ્રા સજકે, દ્રગકી પલના મારે,
 સાંઠ ઘડી ચું એક આસને, અજંપા મંત્ર ઉચારે;
 મુળાધારકી ચાર પેખરી, દેવ ગણુપતી જાંહી,
 ખટસેં જાપ જંપા જપકે, અરપન કરના તાંહી. ॥૬॥
 સ્વાધીપ્તાન ચક્ર ખટ હલકો, પ્રહ્લા કીહીએ દેવા,
 ખટ હજાર તહાં જાપ અરપના, મન ઉપચારી સેવા;
 માણીપુર ચક્રનાભી હસ હલકો, દેવ વિષ્ણુ તહાં ધારે;
 ખટ હજાર જાપ અરપન કરકે, પુજે મન ઉપચારે. ॥૭॥
 હૃદય કમલ દ્વાદસ કહીએ, મહારૂદ્રકા વાસા,
 ખટ હજાર જાપ અરપન કરકે, દેખે અજળ તમાસા;
 કંઠ સ્થાન કમલ સોડસ હલ, જીવ રૂપ તાંહાં જાના;
 એક સહસ્ત્ર જાપ તહાં અરપે, પીવે અમૃત પાનાં. ॥૮॥
 બ્રહ્મકી ચક્ર કહાવે દોહલ, પરમાત્મા તાંહાં દેવા;
 સહસ્ત્ર જાપ તાંહાં કરી સમર્પન, કરે માંનસી સેવા;
 સહસ્ત્ર હલકો પંકજ સુંદર, પ્રહ્લસ્થાનમાં કહીએ,
 જાપ સહસ્ત્ર કરકે અરપન, આત્મા જોતી લેખ્યે. ॥૯॥
 એહી પરકાર જપે હરનીસ, છસં એકવીસ હજાર,

કેટી જન્મ મર્ણુ પાપ નીવારે, દરસે બ્રહ્મ અપાર;
 એહી સમાન ધ્યાન નહિ દુન, એહી સમજ પણ નહી કેઈ,
 એહી સમાન યોગ નહિ દુન, કહા સંકરે સોઈ. ॥૧૦૮॥
 સાસા જોગ છોડીકે, મુરખ સાધે દુન કેઈ,
 કયા ઘડા લઈ કર, સાગર તરવા ઈચ્છે સોઈ;
 બ્રહ્માદીક સળ દેવ નીરંતર, હંસ સ્વરોદય સાધે,
 નીળનંદમાં રહે નીરંતર, માયા કૃત નાખાધે. ॥૧૧૧॥

(દોહા.)

સ્થુલ દેહ બ્રહ્મમેં એક રહા હે શ્વાસા,
 તેસે પૃથ્વી એક જલ અગ્ની આકાસા. ॥૧૧॥
 અસ્થી માંસ નાડી ત્વચા હોમ કહાવે જેહ;
 પૃથ્વી કી ગુણ પંચ હે દેખો નીજનીજ દેહ. ॥૨૧॥
 રતુ રેત અરૂલા રહે મુત્ર પસીના હોય;
 જલકે પંચ વિભાગ હે, સ્થુલ દેહમાં જોય. ॥૩૧॥
 ક્ષુધા તૃષ્ણા નીદ્રા અરૂ કાંતી, આલસ હોય;
 અગ્ની કે ગુણ પાંચ હે કહી દેહમાં જોય. ॥૪૧॥
 ધાવન પસરવુ ના ચલના આરૂ સંકાચ;
 વાયુ પંચ વિભાગ દેખો કરી આલોચ. ॥૫૧॥
 કાંમ ક્રોધ અરૂ દોલ ભય મોહ હોત હે જેહી;
 નભકે પંચ વિભાગ હે એસી જુગ દેહી. ॥૬૧॥
 કેટી સ્થાનક પૃથ્વી રહે, મૂલાદાર રહે દાર;
 પીત બરણુ ગુણ ગંધ હે, અન્યાદીક કે આહાર. ॥૭૧॥

જલકો વાસો ઉઠરમેં, લીંગ નાણીએ દ્વાર;
 રસ ઘોળા રંગ હે, પાંન હે આહાર. ॥૮॥
 નાભીમેં પાવક રહે, નેત્ર નાણીએ દ્વાર;
 લાલ રંગ હે તાહીકો, રૂપ અહન દેહ આહાર. ॥૯॥
 હૃદય સ્થાન વાયુ રહે, નાશીકા કહી એ દ્વાર;
 હરા રંગ હે તાહીકો, શ્વાસ ઉચ્છવાસ આહાર. ॥૧૦॥
 સસી માંહી આકાશ હે, મુખસો કહીએ દ્વાર;
 સાંમ રંગ હે તાહીકો, શબ્દ કહાવે આહાર. ॥૧૧॥
 બહોતેર કોઠા દેહીમાં, દસ વાયુકા ઠામ;
 એક એક વાયુ કરે, ન્યારે ન્યારે કાંમ. ॥૧૨॥
 પ્રાણ નાભી ઉપર વહે, નીચા વહે અપાન;
 દોનું કુંપ કડી રહે, મધ્યે રહી સમાન. ॥૧૩॥
 વાંન વાયુ વ્યાપક રહે, સકલ દેસમેં વાસ;
 ઉદાંન સો કંઠ રહે, ખેંચે રસ ઓર શ્વાસ. ॥૧૪॥

ચોપાઘ.

નાગસે હોત ઝંકારા, કુરમ વાયુમે અપલ સારા;
 કરકલ ક્રુધા ઉપજવે સોઇ, દેવદત બગાશા હોય. ॥૧॥
 વાયુ ધનંજય પોક્ષણ કરે,
 સકલ શરીર વિષે સો ફીરે. ॥૨॥
 પ્રાણ પત ચું દસધા કહીએ, સબ મીલી પ્રાણ વાયુ હે તેસા,
 સાંઠેકુ જયું લેગ પીશઈ, ત્યોં બદ ચક્ર પ્રાંનમા ભાઈ. ॥૩॥

ખને કણુ સાંઠા ટોચે જેસા, સારા શીર સ્વર પર હંસા તેસા;
 પ્રાણુ વતી સોઠ ન્યારી કહીએ, હંસ પ્રાણુમેં આત્મા લઈએ. ॥૪૮॥
 સ્વાસા સંગ હંસ હે જેહી, પલભર સ્થીરતા લહે ન તેહી;
 સાધી પ્રાણુ કરે સ્થીર જાંહી, પાવે દેસ હંસકો ત્યુંહી. ॥૪૯॥
 સ્થુલ સુક્ષ્મણુ ઓર કારણુ કાયા, એ સખ જાણું ત્રીમાયા;
 તાતે ન્યારા આપ કહાવે, કહે છોટમ ગુફરાજ લખાવે. ॥૫૦॥

દોહા.

સજનકે હેત સરલ કરી, કહ્યો સરોદય જ્ઞાન,
 છોટમ સાધે તાહીકું, પાવે પદ નીરવાણુ. ॥૫૧॥

અથકા જ્ઞાન.

કાયા રૂપી નગરમાં, માફત હે રખવાલ,
 દશ આંગુલ પ્રવેશમેં, નીકશત આંગુલ બાર. ॥૫૨॥
 કાચારૂપી પદ્મની, સંચીત અમૃત ચંદ,
 બચે સુરજ કાલસે, જીવત રહત આનંદ. ॥૫૩॥
 પંચ ભુત કે દીપ હે, સસી સ્નેહ સીંચાય,
 બચે સુરજ વાચશે, તો રહેવે કુશલાત. ॥૫૪॥
 ઉગે સુરજ સુરજમેં, અસ્ત ચંદ્રમેં હોય,
 ઘાત કરે મૃત્યુ કરે, વીગત કરત હે શોચ. ॥૫૫॥
 સંપુરણુ સુરજ વહે, ચંદ્ર ન દરસે કોય,
 મરણુ કરે એક પક્ષમેં, અંકર ભાજત સોય. ॥૫૬॥

આઠ પહોર અહોનીશ વહે, નાડી પીંગલા પાસ,
 ત્રીન વરસેમેં જાણીએ, સો નર પાવે નાસ. ॥૭૭॥
 જુગલ દીવસ રેન દીન જો, ચલે એકીલા ભાંન,
 સો સ્વર છંર હોયમે, તજે દેહકુ પ્રાંણ. ॥૮૦॥
 ત્રીન દીન દ્યુ હરનીશ, ચલે પીંગલા શ્વાસ,
 તખડી જાણો દેહીકો, એક વરસમે નાસ. ॥૮૨॥
 રેન દીના એક પક્ષ દ્યુ, ચલે દોહીના શ્વાસ,
 તખડી એસો જાણીએ, દેહ રહે ખટ માસ. ॥૮૫॥
 ખીસ દીન દ્યુ જો વહે, નાડી પીંગલા હોય,
 ત્રીન માસ કાયા રહે, પીછે જીવે નાંચ. ॥૮૬॥
 જો નાડી વહે પીંગલા, રાત દીવસ એક માસ,
 સો પ્રાણી દશ દીવસમેં, પાવે જમપુર વાસ. ॥૮૭॥
 એકવાર જો દેહસે, મલ મૂત્ર છુટ જાય,
 દશ દીવસ કાયા રહે, પીછે રહ્યા ન જાય. ॥૮૮॥
 કાંન નેન અંગુળી ધરી, કછુ ડાળી કે જોય,
 ખીંદુ જો દરસે નહિ, દસ દીન જીવે સોય. ॥૮૯॥
 જેસી સુરજકી કહી, એસા ચંદા બડાય,
 તખડી દીન દીન જીવકા, આયુષ ખટતા જાય. ॥૯૦॥
 દીનકુ જો સુરજ વહે, નીસા ચંદ્રકો શ્વાસ,
 તખડી એસો જાણીએ, દેહ રહે ખટ માસ. ॥૯૧॥

ધ્રુવ અશ્વત્થામી વિષ્ણુપદ, તારા મંડળ જેહ,
 જળ પ્રાણી દેખે નહિં, સત જાય જમ જેહ. ॥૧૭॥
 નાસથે ધ્રુવ જાણીએ, બ્રહ્મ વીજ્ઞા પદ સોય,
 તારા ચક્ષુ અશ્વમે, જલ અશ્વત્થામી જોય. ॥૧૮॥
 ધ્રુવા દીસે સાત દીન, નહી તારા દીન પાંચ,
 દીન ત્રણ પહેલી નાસીકા, જલ એક દીન વાંચ. ॥૧૯॥
 મરવો જાન દેહકો, કરી આયુષ નીરધાર,
 સુધરા નર તળાહી કરે, આત્મા તત્ત્વ વિચાર. ॥૨૦॥
 આસન સીધ લગાય કે, કહે એકાંત વીચાર,
 નામરૂપ ચર અચર જગ, એક રૂપ ઓમકાર. ॥૨૧॥
 સ્થુલ સોરૂ પ્રહ્લાંડ કે, પાંચ ભુત મયે જેહ,
 અકાર માત્રા કે વીષે, લય કરી દેવે તેહ. ॥૨૨॥
 સુક્ષ્મ દેહ જો આપકો, હીરન બ્રહ્મ વપુ માંહી,
 લઈ કરી ઓંકારમાં, તત્ત્વ રહે જો નાંઈ. ॥૨૩॥
 કારણ વપુ અજ્ઞાનકો, લય માયામાં હોય,
 માયા મીલે મકારમાં, બગાકાર રહે સોય. ॥૨૪॥
 અહંકાર એક આકાશ વત, ચોર ન દુન કોય,
 શબ્દાનુ વિધ સમાધીકો, નીત કરે અભ્યાસ. ॥૨૫॥
 છોટમ સો નર મુક્ત હૈ, કાટે ગુણકે પાસ,
 હંસ સ્વરોહય એ કહ્યો, પરમારથકે કામ. ॥૨૬॥
 સાધન કરના સમજકે, હોગે આત્મારામ,

[૨૧]

છંદ:

ગરવો ગુજરદેસ ચારોતર ભુમ હે.
મહી સાબરકે મંધ્ય, મહાતજ ગામ હે,
તા રહી થંથ રસાલ, બનાવ્યો છોટમે.
બાકું ગંમ હોય તાકું ગમે.
દોહા.

ઉતીસે ઉતીસી સમે, ચૈત્ર માસ તીથીવાર,
ગુકલ પક્ષમે છોટમ, ભાષા કીની સાર.
સખીતંગ સંત મુલુકદાસજી, કુબેરદાસજી મહારાજકે પ્રતાપ લીખ્યતે
ગાય સીખે ને સાંભળે, માને ગુરૂ વચન,
મુલુકદાસ કહે આચરે, તેને જુગમે ધન્ય.
દેહમાં સાડાત્રણ કરોડ રામ, બોહોતેર હજાર નાદી,
બસેને બાર હાડકાં હોય છે.

પ્રતિશ્રી ચરોદાસાન અમાપ્ત.

॥ શ્રી પરમગુરુભ્યો નમઃ ॥

અથશ્રી કબીર સાહેબકા સરોધ લીખ્યતે.

જંગની સવાસુર કાયાકા હે વીરતાર, છસે આંગલ એકવીસ હજાર;
એ જો લેહ રહ્યો છે લોભાય, સદગુરૂ મીલે તો સુરતાકુ બતાઈ ॥૧॥
પાંચ તત્વ આવેકુ ચોર જાઈ, ઘટકા લેહ કહુ સમજાઈ;
તત્વતત્વકા લેહ હે ન્યારા, ચંદ્ર સુરતાકે સંગ ધારા. ॥૨॥
શાંતુ મુની શાંતુ વીરતારા, શાંતિ કા લેહ હે ન્યારા;
પાંચ તત્વકા લેહ અહી લીજીએ, દમ ઉઠાન સાધન કરી લીજીએ ॥૩॥
સાધ લહેર સમુદ્ર રનેહ, તળ મુખ પાવે આ જુગ દેહા;
મહેનત કરે રહે તોલીના, તંત રનેહી હોય તરત છીના, ॥૪॥
પાંચ તત્વકા ધ્યાન કરહી તો, પ્રાણુ આત્મા ધોખે ના પરહી,
પાંચ તત્વ સખ અંગ સમાના, ગુણુ અવગુણુ સખ કહેત લીખાના. ॥૫॥
સાખી.

પાંચ તત્વ વીચારીએ, આઘ અંત ટંકશાળ,
કહે કબીર સો ખંચહી, લવ જલ ઉતરે પાર. ॥૬॥
સત કબીર સમરથ કહે, સુનો ધરમ ચીત લાઈ,
એહી બચન હે બ્રહ્મ જ્ઞાનકા, માનો મન ચીત લાઈ. ॥૭॥
આહંગસે કાયા લય, સોહંગસે મન હોય,
જહે અક્ષરસે રવાસા લઈ, સત કબીર લલે જોઈ. ॥૮॥
ખેચી મન વાતાં રાખો, ખર અક્ષરકી દુઝ્યા ન રાખો,
તળહી દરસે એકહી એકા, સત કબીર કહે લલે વીવેકા. ॥૯॥

ઐક સહસ્ર સખ મુતો તુહારો, ડાલ પાત ફલપુલસે
 સખ નાવ મુધારો,
 જખ મન અતી મીલે મનકેરી, હમકી ખખર કેર ખેરમ ખેરી. ૧૧૦૮
 સાખી.

શ્વાસોસે સાહંગ લયો, સોહંગસે સોહંગકાર,
 સોહંગસે રેરા લઈ, સાધુ કરો વીચાર. ૧૧૧૧
 ઉલટ ધર અપને આપે, ઘટ ઘટ બ્રહ્મ અનુપ,
 સમેટ કરી તહાં સમાવો, જ્યાં રૂપ અરૂપી રૂપ. ૧૧૨૧
 ચાર વેઠકા લેઠ હે, ગીતાકોહે જીવ,
 ધરમહાસ લીખે આપમે, હે તુજમાં તેરા પીવ. ૧૧૩૧
 સખ જોગનકો જોગ હે, સખ જ્ઞાનકો જ્ઞાન હે,
 સખ સીધન કો સીધ હે, તન્ન સુરકો ધાન. ૧૧૪૧
 બ્રહ્મ જ્ઞાનકો જપ હે, અજંપા સોહંગ સાધ,
 પરમહંસ યાકો જાણીએ, તાકા મતા અગાધ. ૧૧૫૧
 લેઠ સરોદાકાને લહે, તો સમજે શ્વાસો ઉચ્છવાસ,
 ખુરી લલી તામે લખે, પવન સુરત મન રાખ. ૧૧૬૧
 સદ્ગુરુ હમપર દયા કરી, દીયા સરોદા જ્ઞાન,
 તાતે યા જન પરે, લલી હોય કે હાંખ. ૧૧૭૧
 ઇંગલા પીંગલા મુક્તમણા, નાડી તીન બીચાર,
 હાને વાયે સુર ચલે, લખે ધર નીરધાર, ૧૧૮૧
 પીંગલાસો હાને અંગહે, ઇંગલા સો ખાંચે હોય,

સુક્ષ્મણુ ઉનકે ખીચ હે, જળ સુર ચાલે હોય. ॥૧૬॥
 જળ સુર ચલે પીંગલા, તે મધ્યે સુરજ બાશ,
 ઇંગલા સો વાયે અંગ હે, ચંદા કરે પ્રકાશ. ॥૧૭॥
 કૃષ્ણ પક્ષ જળહી લગે જ્યાંહી મોલત હે ભાન,
 શુકલ પક્ષ હે ચંદ્રકો, એહી નીશ્ચે કરી જાન. ॥૧૮॥
 મંગલ ઓર આ દીન વારહી, કરી સનીચર લીન,
 શુભ કારજકુ મીલત હે, સુરજ કે દીન તીન. ॥૧૯॥
 સોમ શુક્ર ઓર બુધવારહી, ઓર બૃહસ્પતી દેખ,
 ચંદ્ર જુગમાં સુખ લહે, કહે કબીર વિષેખ ॥૨૦॥
 તીથી ઓર વાર વીચાર કરે, દાને વાયે અંગ,
 રનજીત મીત સોહી જો મીલે, સ્થીર કારજ પ્રસંગ. ॥૨૧॥
 કૃષ્ણ પક્ષકી આઘહી, તીન દીન દ્યૌં ભાન,
 ફેર ચંદા ફેર ભાન હે, ફેર સુરજ ફેર ચંદ હે. ॥૨૨॥
 સુરજકી તીથીમાં ચલે, જો સુરજ પ્રકાશ.
 સુખ દેહીકો કરત હે, લહે લાલ હુલાશ. ॥૨૩॥
 શુકલ પક્ષ ચંદા ચલે, સોઈ લીજે નીહાલ,
 કુલ આનંદ મંગલ કરે, દેહીકો સુખ આર. ॥૨૪॥
 સુરજકી તીથીમાં ચલે, જો પડવા કું ચંદ,
 કરે કલેસ કે પીડા કરે, હાંણુ તાપ કે દંદ. ॥૨૫॥
 શુકલ પક્ષ તીથીમાં ચલે, જો પડવાકો ભાન,
 હોય કલેશ પીડા કષ્ટ, કે હોય દુઃખહાન ॥૨૬॥

[૨૫]

ઉપર વાયે સમાન હે, સુર વાયકે સંઘ,
જે પુછે સ્વાશા જોગમાં, તેનીકો પ્રસંગ. ॥૩૦॥
નીચે પીછે દાનેસ્વે, સુરજકો રાજ,
જે કોઈ પુછે આયકે, સો સમજે શુભ કાજ ॥૩૧॥
દાના સુર જળ ચલે, ને પુછે વાયે અંગ,
સુકલ પક્ષ નહી ચરહે, તો નીરફલ પ્રસંગ. ॥૩૨॥
જે કોઈ પુછે આયકે, જોઈ દાને હાથ,
લગ્ન વાર ઓડ તીથી મીલે, શુભ કારજ હોજાય. ॥૩૩॥
જે ચંદામાં સ્વર ચલે, વાયે પુછે આય,
તાથીવાર ઓડ અક્ષર મીલે, તો શુભ કારજ હો જાય. ॥૩૪॥
સાત પાંચ ઓડ તીનું ગણે, પંદર ઓડ પચીસ,
કારજ બચન ગણુતી ગણે લાંન જોગ કાઈસ. ॥૩૫॥
ચાર આઠ દ્વાદશ ગણે, ચૌદ સોલ મંત્ર દેખ,
ચંદ્ર જોગકે સંગ હે, કહં કળીર વિશેષ. ॥૩૬॥
કરક મેષ તોલા મકર, હે ચારે એહી રાસ,
સુરજકુ ચારે મીલે, ચાર કારજ પ્રસંગ. ॥૩૭॥
મીન મીથુન કન્યા કહે, ચાર ચોથે ધન,
નીષ કારજકુ સુક્ષ્મણા, મોરલી સુરતે રણુજીત. ॥૩૮॥
વરચીક સિંહ કુંભ વ્રજ હે, પુની વાયકે અંગ,
ચંદ્ર જોગકું મીલતાહે, સ્થીર કારજ પ્રસંગ. ॥૩૯॥
ચીત આપ સ્થીર કહે, નાસા આગે નેન,
સ્વાસા દેખે દ્રષ્ટુ, તજ પાવે સુખ ચેન. ॥૪૦॥

પાંચ ઘડી પાંચુ ચલે, અપને અપને ઘર,
 પાંચ તત્વ વીચે મીલે, સુર ખીચે લે નીહાર. ॥૪૧॥
 ધરતી ઓઝ આકાસ હે, ઓર તીસરો પવન,
 પાની પાવક પંચમો, કરે સ્વાસામાં ગવન. ॥૪૨॥
 ધરતી તો સોહંગ ચલે, પીરા રંગ તુ દેખ,
 ભારે આંશુલ સ્વાસમે, સુરત તુરત કરી દેખ. ॥૪૩॥
 ઉપરકુ પાવક ચલે, લાલ રંગ હે દેખ,
 ચાર આંશુલ સ્વાસામાં, કહે કખીર વીશેખ. ॥૪૪॥
 નીચેકુ પાની ચલે, સ્વેત રંગ હે તાસ,
 સોલે આંશુલ સ્વાસમે, રનજીત જતન કરી નેઈ. ॥૪૫॥
 સુર પુરન દોનું ચલે, બાહિર નહિ પ્રકાશ,
 સામ રંગ હે નાસકો, સોહી તત્વ આકાસ. ॥૪૬॥
 જલ પૃથ્વી કે ભેગમે, ભે કુઈ પુછે આત,
 શશી ફરેને સુરજ ચલે, કહી કારજ હોય જાત. ॥૪૭॥
 ચારકો વીચલો ચલે, ભે કોઈ પુછે આપ,
 સત કખીર સમરથ કહે, શુભ કારજ નહિ થાય. ॥૪૮॥
 જલ પૃથ્વી સ્થિર કારજકુ, ચીર કારજકુ નહિ,
 અગ્ની વાયુ ચીર કારજ, દાના સુરકી માંહી. ॥૪૯॥
 રોગીકો પ્રસંગ એહ, બેઠે ચંદકી ઓર,
 ધરતી વાયુ સુર ચલે, મરને વીધી કોઈ. ॥૫૦॥
 રોગકો પ્રસંગ એહ, વાયુ પુછે આપ,

ચંદ્ર બંધ સુરજ ચલે, જીવે નહિ મર જાય. ॥૫૧॥
 વેતે સુર જો આપ કર, સુની ચોર જો જાય,
 જો પુછે પ્રસંગ તો, રોગી નહિ ક્રાય. ॥૫૨॥
 વરસ એકકા કુલ કહત હે, તંન મના જાનો સોય,
 કાળ સમો સોડી લગે, ખુરો લલો જુગ હોય. ॥૫૩॥
 ચોપાઇ.

ઠકસ કાંતી પુની મેળ વીચારો, તા દીન લગ્ન ઘડી નીહારો,
 જાવાયે સુર પૃથ્વી હોય, તો તીનકો તત્વ કહીએ સોય ॥૫૪॥
 દેશ પૃથ્વી ચોર સમો ખતાવે, રાજા સુખી મેઘ ખરસાવે,
 ચારો બહોત તરણકો નીપજે, લહાં નર દેહાકુ અંન બહોત
 ઉપજે. ॥૫૫॥

જલ ચાલે બાપે સુરમહી, તો ધરતી પર મેઘ ખરસાહી,
 આનંદ મંગલ સો જુગ હોય, અપ તત્વ ચંદ્રમાં વહે સોઈ ॥૫૬॥
 જલ પૃથ્વી દોનું સુરલઈ, સત કબીરે રનજીત બતાઈ,
 તીન તત્વકા કહુ વીસ્તારા, ચલે કૌનસા સુ રહીમાં વારા. ॥૫૭॥
 જાકો લેહ નીહારો સો જબહી, લગન ઘડી વીચારો તબહી,
 અગ્ની તત્વ સુર જો ચલે, રોગ દોષ પ્રજા સખ હલે ॥૫૮॥
 કાલ પડે થોડો જલ ખરજે, દેવ ભંગ પાવક જો દરજે,
 કહે કબીર સુનો નર નારી, અગ્નિ તત્વ લો વીચારી ॥૫૯॥
 વાયુ તત્વ ચલે સુરસંગા, જુગમે મરણ ભંગ હોય કધુ દંગા,
 અર્ધ કાલ થોડો જલ ખરશે, વાયુ તત્વ જો સુરમાં દરસે ॥૬૦॥

તત્વ આકાશ ચલે સુરદોષ, મેઘના બરખે તરણુ ના હોય,
કાળ પડે અન નીપજે નાંહી, તત્વ આકાશ હોય એ
સુરજ માંહી ॥૬૧॥

સાખી.

ચૈત્ર મહીને પ્રથમ માસ, જળાહી પડવો હોય,
શુકલ પક્ષ તાદીન લગે, પ્રાતઃ સમે શ્વાસમે જોઈ ॥૬૨॥
ભોરહી પડવાકુ લખો, પૃથ્વી હોય અસ્થાન ॥
સમે હોય પ્રજા સુખી, રાજા સુખી નીદાન. ॥૬૩॥
પૃથ્વી પાણી સમાવહી, જો હોય મંદા સ્થીર,
દાને સુરમે સુર ચલે, સમે સમ દમ જન. ॥૬૪॥
ભોરહી જો સુક્ષ્મણ ચલે તો રાજા ઉત્પાત,
દેખન વારો વીનસે, કે કાલ પડે જાત. ॥૬૫॥
રાજા હોય ઉત્પાત પુની, તો કાલે પડે વિશ્વાસ,
મેઘ નહિ પ્રજા દુઃખી, જો હોય તત્વ આકાશ. ॥૬૬॥
શીતમે પાવક ચલે, તો કાલ પડે તબ જન,
રોગ હોય પ્રજા દુઃખી, ઘટે રાજકો માન. ॥૬૭॥
ચારે કલેશ હોય દેશમે, વીધે કળ અતી હોય,
પડે કાલ પ્રજા દુઃખી, ચલે વાયુ હે તત્વ સોઈ. ॥૬૮॥
મેઘ સકાંતી ખેઠે તબ તાકા લેદ લખાવ,
જગત કાળકુ કહેત હુ, ચંદ્ર સુરજ કે નાહિ. ॥૬૯॥

[૨૬]

ચોપાઈ.

- જોગ અભ્યાસ ઓર કીજે મીંની, ઓખદ ખુટીકી જે પ્રીત,
દીક્ષા મંત્ર વણુજ ને વ્યાજ, ચંદ્ર જોગ સ્થીર ખેઠે રાજ. ॥૭૦॥
- ચંદ્ર જોગ સ્થીર જાનો, સ્થીર કારજ એહી પીછાણો.
કરે હવેલી પરછાવે, ખાગ ખગીચા ગફા ખનાવે. ॥૭૧॥
- હુકમ જાતકે કોટમે ચડે, ચંદ્ર જોગ સ્થીર પગલાં ધરે,
સત કખીર જે ખોજ ખતાઈ, ચંદ્ર જો સ્થીર કારજ કહાઈ. ॥૭૨॥

સાખી.

વાયે સુરકા કારજ એહ, સો મે દીચા ખતાય,
દાના સ્વરકા કહિતહુ, સાન સરોદા માંહી. ॥૭૩॥

ચોપાઈ.

- જો ખાંડા કરદીયા ચાહો, જો વેરી ઉપર કરીએ વાહો,
જીવંત રણજીતે સોઈ, દાનાસુરમે ચલે જો કોઈ. ॥૭૪॥
- ભોજન કરે કરે સ્નાન, મીથુન કર્મકુ ભાન પ્રધાન,
વહેલ પાલખી ગાડી વાહન, ગજ ગોડા હાથી વાહન. ॥૭૫॥
- ઓર વણુજ વીદ્યા પઢેને શીખે, મંત્ર ધનુ ધન આરાધે,
વેરી ભવન ગવન તખ કીજે, ઓર કાહુ ચીત ના દીજે. ॥૭૬॥
- ઓર કાહુપે જો તુમ માગો, વીખે ભુત ઉતારન લાગો,
સત કખીર કહે એહી વીચારો, ચીર કારજકુ ભાન નીહાલો. ॥૭૭॥

સાખી.

ચીર કારજકુ ભાન હૈ, સ્થીર કારજકુ મંદ,
શુદ્ધમણા ચલે તો ના ચાલીએ, તાંહા હોય વિધન. ॥૭૮॥

ગામ પરગામ ખેતપુની, ઘર વીથહુ જો હોય પ્રીત,
 સુક્ષ્મણા ચલે તો ના ચાલીએ, બરજત હુ રણજીત ॥૭૬॥
 છીન વાયે છીન દાયે, સોહી સુક્ષ્મણા જાન,
 તાકા ખેરી તાકુ મીલે કરે કાજકુ હાન. ॥૮૦॥
 હોય કલેશ પીડા કષ્ટ, જો કોઈ જોજાય,
 સુક્ષ્મણા ચલે તો ના ચાલીએ, દોનું દીએ બતાય ॥૮૧॥
 જોગ કરનકુ સુક્ષ્મણા ચલે, કર આત્મ કો ધ્યાન,
 ચોર કારજ કોઈ કરે, તો કષ્ટ એક હોય હાન ॥૮૨॥
 પુરવ ઉત્તર મન ચલો, વામા સુર પ્રકાશ,
 હાંણુ હોય વાર નહિ, નહિ આવાણુ કો આશ ॥૮૩॥
 દાનુ ચલે તો ના ચાલીએ, પશ્ચિમ દક્ષિણ નીદાન,
 જીવ જાય બહોરે નહિ, આગે હોય કષ્ટ હાન ॥૮૪॥
 દાનાસુર મે જો જોઈએ, પુર્વ ઉત્તર રાજ,
 સુખ સંપત આનંદ કરે, શુભ હોય સખ કાજ ॥૮૫॥
 વાયે સુરમે જો જઈએ, દક્ષિણ પશ્ચિમ દેશ,
 સુખ સંપત્તી આનંદ કરે, જો જાય પરદેશ. ॥૮૬॥
 દાને સેતી આપ કરવાયે પુછે કોઈ,
 જો વાય સુર બંધ હે તો, સફલ કાજ નહિ હોય. ॥૮૭॥
 વાયે સેતી આપ કર દાને પુછે આપ,
 ભાન બંધ મંદા ચલે, તળાહી કારજ નસાય. ॥૮૮॥
 જો દાનો સ્વર ચલત હે, કારજ પુછે કોઈ
 ભાન બંધ મંદા ચલે, મનસા પુરણ ન હોય ॥૮૯॥

જે દાનો સુરજ ખંધ હે, વામે પુછે કોઈ,
 તેજ ખચન ખાસો કહે, મનસા પુરણ ના હોય ॥૬૦॥
 જખ સુર વામે કો કાલે, દાને પુછે આય,
 વાકુ એસા લાંબીએ, નહિ કારજ વીધી હોય ॥૬૧॥
 ચંદા ચલાવે દીવસકુ, રાત ચલાવે સુર,
 નીત સાધન એસે કરે, તો ઉમર રહે ભરપુર ॥૬૨॥
 પાંચ ઘડી પાંચુ ચલે, સોહી દાનો હોય,
 કશ રવાસ સુક્ષ્મણા ચલે, સોહી વીચારી દ્યૌં ॥૬૩॥
 આઠ પહોર દાનો ચલે, બઢલે નહિ જો જન,
 ત્રીન વરસ કાયા રહે, તખ જીવ કરે તખ જીવન. ॥૬૪॥
 સોળ પહોર ચલે જખ, શ્વાસા પીંગલા માંચ,
 બુગલ વરસ કાયા રહે, પછી રહે ન જાય. ॥૬૫॥
 પાંચ રાત એર પાંચ દીન, ચલે દાહીનો શ્વાસ,
 સમછર ભય કાયા રહે, પીછે હોય ફેર નાસ. ॥૬૬॥
 પંદરા રોજ નિશદીન ચલે, શ્વાસા લાન કે ઠોર,
 આયુ સમાનો ખટ માસકુ, જીવ જાય તન છુટે. ॥૬૭॥
 વીશ દીન એર રેનકુ, રવી ચલે એક ચાર,
 ત્રીન માસ કાયા રહે, ફેર લહે જંમકા માર. ॥૬૮॥
 એક માસ જો રહે, રેન દીન, લાન દાનો હોય,
 સત કબીર એસે કહે, નર જીવે દોર. ॥૬૯॥
 નાડી જો સુક્ષ્મણા ચલે, પાંચ ઘડી ઠહરાય,
 સુક્ષ્મણ જો એસે ચલહે, તખડી નર મર જાય. ॥૭૦॥

ન ચંદા નહિ સુર રહે, નહિ સુદમણા વાસ,
 સુખસે શ્વાસ નીકસે, ચાર ઘડીમાં કાલ. ॥૧૦૧॥
 ચાર દીનકે આઠ દીન, બાર દીનકે વિશ,
 એસે મે ચંદા ચલે, તો જાનો બડો હંસ. ॥૧૦૨॥
 ત્રીન શત ચોર ત્રીન દીન, ચલે તત્ત્વ આકાશ,
 એક વરસ કાયા રહે, ફેર કાલ વિશ્વાસ. ॥૧૦૩॥
 ત્રીન દીન ચંદા ચલે, ચલે રાત્રી સુર,
 એ નીશ્ચે કરી જાણીએ, પ્રાણુ જીવન બડો કુર. ॥૧૦૪॥
 રાત ચલાવે ચંદ્રકુ, દીનકુ સુર ચલાય,
 એક માસ એસે ચલે, તો છઠે મહીને કાલ. ॥૧૦૫॥
 જળ સાધુ એસે લખે, છઠે મહીને કાલ,
 આજે સાધન કયું કરે, બેઠે ગુફા તત્કાળ. ॥૧૦૬॥
 જો પુરસ્કારથ આહો આપકુ, પ્રાણુ આ પ્રાણુ મેલાય,
 ઉત્તમ કરે સમાધી કુ, તાકુ કાળ નહિ ખાય. ॥૧૦૭॥
 જ્યાં કાળ પહોંચે નહી, નહિં જમકો ચાસ,
 ગગન મંડળમાં જઈ કરે, કરે ઉન મુની વાસ ॥૧૦૮॥
 પવન પીવે જવાલા પચે, નાભી તાળ કરી હોય,
 મેરૂં ડંડકુ ફેર કરે, વસે અમરપુર માંચ. ॥૧૦૯॥
 જ્યાં કાલ નહિ જંજાળ નહિ, છુટે સકલ સંતાપ,
 હોય ઉન મુની લીન મન, ના વીસરે આપ આપ. ॥૧૧૦॥
 ત્રીન બંધ લગાયકે, પાંચ વાયુકુ સાધ,
 સુદમણા મારગ હોય ચલે, હેખે અગમ અગાધ. ॥૧૧૧॥

સુરત જાઈ શબ્દમાં મલે, તાંહાં હોય મન લોલીન,
 ખેચરી બંધ લગાયકે, પુરૂષ પરપ્રીન. ॥૧૧૨॥
 આસન પદમ લગાયકે, મૂળ બંધ કર કરબંધ,
 મેર ડંડકુ ફેર કર, સુરત ધધનકુ સાધ. ॥૧૧૩॥
 ચંદ્ર સુર દો સમ કરી, ત્રીકુટી પર લગાઈ,
 ખીચ ચકકુ લેદ કર, શુન્ય શીખરકુ જાય. ॥૧૧૪॥
 ઇંગલા પીંગલા સાધકો, કરે શુદ્ધમણા વાસ,
 પ્રેમ જોત્ય જ્યાં જલ હલે, પુજે મન વીશ્વાસ. ॥૧૧૫॥
 જીને સાધન આગલ કીયા, નાશા બંધ કછુ હોય,
 જગ લગી ચાહે તળ લગી જીવહી, કાલ બચાવે સોઈ. ॥૧૧૬॥
 શીન અવસ્તા જોગ કર, ખેઠે રહે મન જીત,
 કાલ સાધવો, અંત સમે રણજીત ॥૧૧૭॥
 સદા આપમેં લીન હોકર, કરે જોગ અભ્યાસ,
 આવત દેખત કાલકુ, ગગન મંડળ કરે વાસ. ॥૧૧૮॥
 શ્વાસ અભ્યાસ સદા કરે, રાખે પ્રાણ ચઢાય,
 પુરા જોગી જાણીએ, તાકુ કાળ નહિ ખાય. ॥૧૧૯॥
 પહેલે સાધન ન કીયા, ગગન મંડળકુ જાનં,
 આવત દેખત કાળકુ, તો કહા કરે અજાન. ॥૧૨૦॥
 જોગ ધ્યાન નહિ કીયા, જીવાન અવસ્થા ચીંત,
 અગમ દેખે કાલકુ, તો કહાંશુ કહાવે જીત. ॥૧૨૧॥
 કાલ જીતે હંસ મીલે, શુન્ય મેં અસ્થાન,

આગે જીને સાધન કીયા, શીન અવસ્થા જાન. ॥૧૨૨॥
 કાલ અવધ્ય વીતે તખ, ભીન અભીન સંભાર,
 જોગી પ્રાણ ઉતારીયે, લીયે સમાધી લગાઈ. ॥૧૨૩॥
 કાળ જીત જગમાં રહે, મૃત્યુ ન વ્યાપે તાય,
 દશ દારકું ફેર કર, જળ ચાહે તખ જાય. ॥૧૨૪॥
 સુરજ મંડળ વીચાર કર, જોગી ત્યાગે પ્રાણ,
 શત શબ્દ શાહી લહે, પાવે પદ નીરવાણ. ॥૧૨૫॥
 કૃષ્ણ પક્ષ કે મધ્ય એહી, દક્ષીણ હોય જો ભાન,
 જોગી વાયુ ન છાંડીએ, રાજ હોય પુન આન. ॥૧૨૬॥
 રાજા હોય સત નામ જપે, પૂર્વે હોય પહેચાન,
 જોગ જુગત પાવે બહુત, દુસરે મુગત નીદાન. ॥૧૨૭॥
 ઉતરાયણ સુર્યે લખે, શુકલ પક્ષ કે માંચ,
 જોગી કાયા ત્યાગીએ, જામે સંસેના હાય ॥૧૨૮॥
 મુગત હોય બહારે નહિ, જીવ જોજ મીટ જાય,
 બુંદ સમુદ્રમાં જાય મીલે, દુનીઆ નહિ ડરાય ॥૧૨૯॥
 દક્ષિણમાં સુરજ રહે, રહે માસ બટ જાણ,
 ફેર ઉતરાયણ પખ ફેરે, રહે માસ બટ જાણ. ॥૧૩૦॥
 હો સુરકો સાધન કરે, ધ્યાસામાં મન રાખ,
 લેદ સરોદાકા પાયકે, કાહુકું ભાંખ્ય. ॥૧૩૧॥
 જો રણ ઉંપર જોઈએ, દાનસુર પ્રકાશ,
 જીત હોય બહારે નહિ, કરે શસ્ત્રકો નાશ. ॥૧૩૨॥
 દુરીજનકો સુર દાનો હે, તેરો દાનો હોય,

જો કોઈ પહેલે ચઢે, રણ ક્ષત્રિ જીતે સોચ. ॥૧૩૩॥
 સુક્ષ્મણા ચલે તો ના ચાલીએ, જુધ કરનો કો મીંત,
 શીશ કટાઈ ભાગત, હોય દુરીજનકી જીત. ॥૧૩૪॥
 જો વામે સુર પૃથ્વી હોય, ત્યાં બેઠે કોઈ ભુપ,
 આપ દવાદળ પીલીએ, ખાત કરહી અતી ગુપ્ત. ॥૧૩૫॥
 જલ પૃથ્વી સુરમેં ચલે, સુનો ધરમદાસ વીર,
 સફલ કારજ દોનું કરે, હોય ધરતી કે નીર. ॥૧૩૬॥
 પાવકે ઓર આકાશ હે, તત્ત્વ વાયુ જો હોય,
 કષ્ટ કારજ ના કીજીએ, ઈંડમેં બરજત તોય. ॥૧૩૭॥
 દાનો સુર જળ ચલે, તાંહાં જે કેહે વેન,
 ત્રીન પાવ આગે ધરે, સુરજ કે ડગ ત્રીન. ॥૧૩૮॥
 વામા પગ પહેલે ધરે, હોય ચંદ્રકો ચાલ,
 વામા પગ પહેલે ધરે હોય ચંદ્રકુ ચાર. ॥૧૩૯॥
 દાના સુરમે ચલત હે, દાના દગ ભરે ત્રીન,
 વામા સુરકુ ચાર ડગ, વામાકુ પરવીન. ॥૧૪૦॥
 ગર્ભવંતકુ ગર્ભકી, જો કોઈ પુછે આય,
 બાળક હોય કે બાળકી, જીવે કે મરી જાય. ॥૧૪૧॥
 દાનો સુર જળ ચલતહી, જો કોઈ પુછે આય,
 વાકો વામો સ્વર ચલે તો, બાલક હોય મરી જાય. ॥૧૪૨॥
 દાના સુર જળ ચલત હે, જો કોઈ પુછે આય,
 વાકો દાનો ચલો તો, બાળક હોય સુખદાય. ॥૧૪૩॥

વામો સુર જળ ચલત હે જો કોઈ પુછે આય,
 વાકો દાનો ચલે તો ખેટી હોય મરી જાય. ॥૧૪૪॥
 વામો સુર જળ ચલત હે જો કોઈ પુછે આય,
 વાકો વામો ચલે તો, ખેટી હોય સુખ થાય. ॥૧૪૫॥
 દોનું સ્વર સુક્ષ્મ ચલે તો, કોઈ કહે અલકી આશ,
 અલ ગળે કે ભુજ લગે સંકટ માતાકુ થાય, ॥૧૪૬॥
 તત્વ આકાશ જળ ચલે, જો કોઈ પુછે આય,
 છીયા હોય દેહ નહિ, પેટ માંહી સમાય. ॥૧૪૭॥
 જો કોઈ પુછે આય કે, વાકો અલકો નાહ,
 દાનો વાકો સુર ચલે, શુદ્ધ શ્વાસ માંહી. ॥૧૪૮॥
 અંધ ઓર જો આય કર, રહીજો પુછે કોઈ,
 અંધ ઓરનીકો અલ હે, રહે તે સુરના હોય. ॥૧૪૯॥
 ઇંગલા પીંગલા સુક્ષ્મણા, નાડી કહત હું ત્રીન,
 સુરજ ચંદ્ર વીચાર કર, રહે શ્વાસ લો લીન. ॥૧૫૦॥
 જો કહ્યું આશમેં ટકે, આપ માંહી સમાય,
 એસે જ્ઞાની શ્વાસમે, રહે સુરત લોલાઈ. ॥૧૫૧॥
 શ્વાસ માંહી કરાર કરે, જો બને નર કોઈ,
 વીત જાઈ શ્વાસા સખે, તખડી મૃત્યુ હોઈ. ॥૧૫૨॥
 એકવીશ હજાર છસે ચલે, રાત દીવસ કે શ્વાસ,
 વિશા સો જીવે વરસ, હોય આગેકો નાશ. ॥૧૫૩॥
 અકળ મૃત્યુ કોઈ મરત, વર મરતકો ભુખ,
 વીત જાય શ્વાસા સખ, તખ આવે જમદૂત. ॥૧૫૪॥

ચૌરાસી જંગમ સાધકે, શ્વાસા જુગત ચલાય,
 અકાલ મૃત્યુ આવે નહિ, જીવે પુરી ઉમરાય. ॥૧૫૫॥
 સુદમ ભોજન કીજીએ, રહે નાંમપર શોહી,
 જલ થોડા સો પીજીએ, બોહોત બોહો મત કોઈ. ॥૧૫૬॥
 મોક્ષ મુગત જો આહો તો, તજે કામના કામા,
 મનકી ઈચ્છા મટકે- ભજે સત નીજ નાંમ. ॥૧૫૭॥
 દેહી અધ્યાસ મીટાઈ કે, પાંચને તજ કર્મ,
 આપમે આપ સમાય હો, તજ છુટે દેહી કર્મ. ॥૧૫૮॥
 જેહી હુતી આ ધરમદાસ, હંમ તુમસે સખ કહી,
 પરીબ્રહ્મ પરમાત્મા, સત કબીરે ભલે લહી. ॥૧૫૯॥
 દેહ મરશે સો અમર હે, પરિબ્રહ્મ હે સોઈ,
 અજાની ભટકત કીરે લેખે શો જ્ઞાની હોય. ॥૧૬૦॥
 દેહ નહિ એ બ્રહ્મ નીત્ય ન્યારા હે,
 અવીન્યાસી નીરવાણુમાં સો દેહમાં, દેહ કર્મ કરી જાણુ. ॥૧૬૧॥
 યોક્ષી બોલન સૌવન, ભોજન કર મન આહાર,
 હુઃખ સુખ મધ્યે રોગચ્ચ, ગરમી શીત નીહાર. ॥૧૬૨॥
 જન્મ મરણ સખ દેહકુ, એક મુરત નાંમ,
 ઉપજે વણુસે દેહી સખ, પાંચ તત્વકા ગામ. ॥૧૬૩॥
 પાવક પાણી પવન હે, ધરતી ઓર આકાશ,
 પાંચ પચીસ સુદેહ હે, એ ગુન ભનુ પ્રકાશ. ॥૧૬૪॥
 ઘટ ઘટ ઉપાધી જીણુ જાણુજો, કર નવે ઉપાય,
 કામ ક્રોધ અહંકાર હે, મોહ લોભ ન લપટાય. ॥૧૬૫॥

જીવ્યા ઇંદ્રી નીરખી, નાશા ઇંદ્રી કાંન,
 નાસા ઇંદ્રી ધરણીકી, કર વીચાર પહેચાંન. ॥૧૬૬॥
 તુચ્છા ઇંદ્રી વાયુકી, પાવક ઇંદ્રી નેન,
 ઇનકો સાચવે સો પદ પાવે, ઓર હોય સુખ ચેન. ॥૧૬૭॥
 નીદ્રા જીવ્યા આલસ હે, જીવ્યા ખ્યાસ જોય,
 સત કળીર વાયુ કહે, અગ્ની તત્વકે સોચ. ॥૧૬૮॥
 રક્તાપીત કફ તીસરો, ખીંડુ પરસેવો જાણુ,
 પાંનીસે પેદાસ હે, કર વીચાર પહેચાંન. ॥૧૬૯॥
 ચાંમ હાડ નવ નાડીકા, રોમાવલી ઓર માંસ,
 પૃથ્વી કે પાંચુ કહે, અંતે સરવકો નાસ. ॥૧૭૦॥
 બલકરણુ ઓર ધાવન પ્રસારન સંકોચન ચલાંન,
 દેહી વડે સો જાણીએ, વાયુ તત્વકો જાણુ. ॥૧૭૧॥
 જીવં સાચ મોહ લોભ અહંકાર હે દેહીસુ અનુરાગ,
 તત્વ આકાશ પ્રગતી નીત્ય ન્યારો તું જાણુ. ॥૧૭૨॥
 પાંચ પચીસ ઓર ત્રીન હે, ત્રીનમાં સકલ સભાવ,
 નીરાકાર પરિબ્રહ્મ હે આપ આપમે પાવ. ॥૧૭૩॥
 નીરાકાર નીર લેપતુ, દેહી જાણુ આકાર,
 આપ ન દેહી મનથે એહી જ્ઞાન તત્વ સાર. ॥૧૭૪॥
 સો સહેજ છેદી શકે નહિં, પાવક શકે ન નીર
 મરે મટે સો તુ નહિ, ગુરુમુખ તત્વ વીચાર. ॥૧૭૫॥
 જલ કાટકે વાયુ હે, લહેની મટે પ્રીર હોય,
 જીવ અવીન્યાસી નીત્ય હે, જાંને વીરલા કોઈ. ॥૧૭૬॥

આંખ નાક જીભ્યા કહે, તુચ્છ જન એર કાન,
 પાંચો ઇંદ્રી જ્ઞાન હે, જનો જન સુર માન. ॥૧૭૭॥
 ગુંદા લીંગ મુખ ત્રીસરે, હાથ પાવ લીખી લેહ,
 પાંચો ઇંદ્રી કર્મ હે, તાસે કહીએ દેહ. ॥૧૭૮॥
 પૃથ્વી નાભી સ્થાન હે, ગુદા દોનું દાર,
 પીળો રંગ પીછાણીએ, પવન આવન હાર. ॥૧૭૯॥
 લાલ રંગ હે અગ્ની કે લોલ મોહ અહંકાર,
 જલકો વાસો શુભ લહે, લીંગ જાણીએ દાર. ॥૧૮૦॥
 મીથુન કર્મ એ આહાર હે, ઘોળો રંગ નીહાલ,
 પવન નાભીમાં રહે, ત્યાં નાસીકા દાર. ॥૧૮૧॥
 હરો રંગ હે વાયુકો, ગંધ શુગંધકો આહાર.
 આકાશ અસીમેં વસે હે, તાકો સામ આકાર. ॥૧૮૨॥
 શબ્દકા શબ્દકા એ હાર હે, દારા સરવણ જાણુ,
 કારણ સુક્રમણી ગહે, એર અસ્થલ પરમાણુ. ॥૧૮૩॥
 મન બુદ્ધ ચિત્ત અહંકાર હે જોઈએ વશ કરણુ વીચાર.
 જ્ઞાન વિજ્ઞાન સો જાણીએ, કરકે નીત્ય નીહાર. ॥૧૮૪॥
 શબ્દ સ્પર્શ ગંધ હે, એર કહીએ રૂપ, રસ,
 દેહ કર્મ વા સુનીએ એહી હે નીજ રૂપ. ॥૧૮૫॥
 નીરાકાર હે અવ્યય તુ અચલ નીવાસી તું જીવ,
 નીરાલંબ નૈરવૈર સુની અજર અવીન્યાસી તુ શીવ. ॥૧૮૬॥
 વામો કોઠો અગ્નીકો, દક્ષિણ જલ પ્રકાશ,
 મન હરદે અસ્થાન હે, પવન નાભીમાં વાસ. ॥૧૮૭॥

મૂળ કમલ હલ ચારકો, લાલ પાખંડી રંગ,
 ગવરી સુત વાસો કીયો, છસેં જાપ તહાં સંગ. ॥૧૮૮॥
 કમલ ખટ હલ પીલા નાભી તલે સંભાલ,
 ખટ સહેસ જાપ તહાં જપે, બદ્ધા સાવત્રી ત્યાં નીહાર. ॥૧૮૯॥
 આષ્ટ પાંખડીકા કમલહૈ, લીલાવરણ નીહાર,
 વિશ્નુ લક્ષ્મી વાસો કીયો, ખટ સહેસ જાપ તાંહાં સંભાલ. ॥૧૯૦॥
 અનહદ કહીએ દ્વાદસ કમલ એ રંગ હે શ્વેત,
 ખટ સહેસ જાપ તહાં જપે, શીવ શક્તિ તહાં હેત. ॥૧૯૧॥
 સોડસ હલકો કમલ હે કંઠ વાસના રૂપ,
 જાપ સહેસ તાંહાં જપે ભેદ કહુ અતી ગુપ્ત. ॥૧૯૨॥
 અગ્નિ ચક્ર દોહલ કમલ ત્રીકુટી ધાંમ અનુપ,
 જાપ સહેસ જ્યાં જપે તેજ પુજ્ય પ્રકાશ. ॥૧૯૩॥
 જોગ જુગત કર જોજલે, સુરતનીરત કર ચીવ,
 દશ પ્રકારે અનહદ બજે, હો ત્યાં લોલીન. ॥૧૯૪॥
 ત્રીન બંધ નવ નાડીકા, દશ વાયુકા જાનં,
 પાન અપાન સમાન હે આર કહે ઉદાન. ॥૧૯૫॥
 પાન વાયુ કરકલ કુરમહી રંજીત
 દશ દ્વારાકુ બંધ કર, ઉતમ નાડી ત્રીન આદીત. ॥૧૯૬॥
 ઠંગલા પીંગલા સુક્ષ્મણા કરી લ્યો, રેશ પરવેન,
 કરત અરપન નામ, તર ગયે પતીત અનેક. ॥૧૯૭॥
 અનહદ ધુનકે બીજમાં, દેખે ખ્યાલ અપાર,
 પુરક કરે કુંભ ભરે, રેચન પલ ઈત ઉતાર. ॥૧૯૮॥

એસે અરપન નામકા કરતહે શુક્લમ આહાર,
 ધરતી બંધ લગાયકે દશ વાયુ સંભાળ. ॥૧૯૬॥
 સસ્તક પ્રાણ ચઢાયકે, કરે અમરાપુર ભોગ,
 જ જન રાતા આપમાં, સો જન જાને જોડી. ॥૨૦૦॥
 પાંચો મુદ્રા સાધકે, પાવે ઘટકો ભેદ,
 'ડી સકત ચઢાય કે, ખટ ચકકુ છેદ. ॥૨૦૧॥
 ભોગ ભુગતમાં કીજીએ, કર અજંપા ધ્યાન,
 આપે આપ વીચારીએ, 'પરમ તત્વકા જ્ઞાન. ॥૨૦૨॥
 સૌંદર બ્રહ્મ શરીર હે, પ્રાહ્મણુ ઓર રજપુત,
 બુઠા બાલા નહિ આત્મા, ધર્મદાસ લખ્યો સંમપુરણ. ॥૨૦૩॥
 કાયા માયા જાણીએ, જીવ બ્રહ્મ હે નીત્ય,
 કાયા છુટે ઓચીત મીલે, તું પરમાત્મા સત. ॥૨૦૪॥
 નાભી નાસ્રીકા માંડી હે, નીત્ય સોહંગ હંગકા જાપ.
 સોહંગ અજંપા જાપ હે છુટે સકલ સંતાપ. ॥૨૦૫॥
 ભેદ સરોદાકા કહત હુ, સુક્લ કહ્યો ન જાય,
 વાદા સંજમ સાધકે, અપને મન ચીત લાય. ॥૨૦૬॥
 ધરતીચલે ગીરવરઢલે, ભુચલે દુચલે સુન મીત બચન,
 સરોદા નહિ ચલે, સો નીચે કરી ચીન. ॥૨૦૭॥
 સત કબીરે દયા કરે, દીયા સરોદા જ્ઞાન,
 ધરમદાસ સ્થીરતા ભયા, આવા ગમન મીટ જાય. ॥૨૦૮॥
 ॥ ઇતિશ્રી કબીર ધર્મદાસ સંવાદ સરોદા ગ્રંથ સમાપ્ત. ॥

સુરત—ખપાટીયા ચકલા તાસવાળાની પોળ લક્ષ્મીનારાયણની વાડીમાં
આવેલા “જૈન વિજય” પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં મુલચંદ કસનદાસ
કાપડિયાએ છાપ્યું.
